

עיניים שלי

כיצד מתפתחת מערכת הראייה אצל ילדים, מהי עין עצלה, ומהי בעצם פזילה

חשוב שנדע: עין עצלה יש לתקן מוקדם ככל האפשר. בגיל צעיר (שנתיים-שלוש) התיקון קל יחסית. בגיל מבוגר יותר קשה יותר לתקן את הראייה. מעבר לגיל 10-9 הדבר הוא בלתי אפשרי!

מהי פזילה?

אחד התהליכים החשובים המתרחשים בחודשי החיים הראשונים של התינוק, הוא התפתחות הראייה הדו-עינית. לכולנו שתי עיניים, הפועלות בתיאום זו עם זו. בזכות התיאום הזה יש לבני האדם - בניגוד לחיות אחרות - ראיית עומק מדויקת. התיאום בין העיניים נרכש בחודשי החיים הראשוניים. קורה שעד גיל 4-5 חודשים, העיניים עדיין אינן מתואמות זו עם זו, ולעיתים, כאשר עין אחת צופה קדימה, פונה השנייה פנימה או החוצה. במילים אחרות - פוזלת. פזילות כאלה אמורות להיעלם אחרי גיל שישה חודשים. אם הן עדיין קיימות, זהו מצב שאינו תקין ויש לפנות מיד לרופא. גם כיום ישנם רופאים הדוחים הורים לתינוקות פוזלים בני יותר משישה חודשים. לטענתם, "הילד עוד צעיר והפזילה תעבור מעצמה".

חשוב שנדע - טענה זו אינה נכונה. נהפוך הוא: הפזילה עלולה לגרום לעין עצלה ולפגם בהתפתחות הראייה הדו-עינית. חשוב לטפל בכך ללא דיחוי.

פזילות אחרות יכולות להופיע בגילים מבוגרים יותר, בילדות או אפילו בגיל בוגר ממש. חשוב שנדע כי פזילה אצל ילד מחייבת טיפול. חוסר טיפול עלול לגרום להתפתחות עין עצלה, הפרעה בראייה הדו-עינית, ככל ראייה ועוד.

פזילה מדומה

קורה שתינוקות בני פחות משנה נראים פוזלים ולמעשה אין זה כך - העיניים שלהם מקבילות וישרות. הסיבה לתופעה נובעת ממבנה העפעפיים והפנים אצל תינוקות, שבפניהם יש לעתים קרובות קפלי עור בשולי העפעף, או גשר אף רחב. קפלים אלה מסתירים חלק מהעין, וגורמים לאשליה של פזילה. התופעה נראית בעיקר כאשר התינוק מסתכל הצידה, אז מסתיר קפל העור חלק ניכר מהעין שלו. אצל רוב הילדים מצטמצם רוחב גשר האף והתופעה נעלמת כאשר הפנים גדלות.

רמז לכך שהעיניים ישרות ניתן לראות כאשר מאירים על העיניים של התינוק בעזרת פנס: במקרה של פזילה מדומה רואים שרפלקס האור נופל בדיוק באותו מקום בשתי העיניים - במרכז האישון. כך ניתן לדעת שאין פזילה.

בכל מקרה, רק בודק מיומן, רופא עיניים או אורטופדיסט, יכול לקבוע בוודאות אם מדובר בפזילה או בפזילה מדומה.

צילום: ג'וזפטר

מיוחדות, ניתן לאבחן צורך כזה. לעתים יש צורך במשקפיים רק לעין אחת, והילד, שרואה היטב בעינו השנייה, מתפקד בלי בעיה, ואנו איננו יודעים שאחת העיניים שלו חלשה.

חשוב לדעת: במקרה הצורך ניתן להתאים משקפיים לילד כבר בחודשי חייו הראשונים, והוא יתרגל אליהם ללא קושי.

לעיתים אחת העיניים פוזלת, פנימה או החוצה, ועקב כך היא אינה בשימוש והופכת לעצלה. במקרים נדירים יותר נולד התינוק עם קטרקט - עכ"ר - רות בעדשה הפנימית של העין. במצב כזה קורה שלעין לא חודר אור בכלל, ועלולה להתפתח עין עצלה במהירות רבה. זהו מצב חירום, בו יש לנתח את הילד ולתקן את הראייה מוקדם ככל האפשר.

מהו הטיפול בעין עצלה?

הטיפול מתחיל בכך שאנו מתקנים את מה שגורם לחוסר התפתחות הראייה בעין - באמצעות משקפיים, תיקון פזילה או ניתוח הקטרקט. לעיתים אין זה מספיק: המוח "התרגל" לא להשתמש בעין העצלה, וגם כאשר היא נותנת לו תמונה ברורה, הוא לא תמיד משתמש במידע. כדי "להכריח" את המוח להשתמש בעין, אנו נאלצים לסגור את העין הטובה בעזרת רטייה, לתקופות זמן שונות. רק אז יתחיל המוח, בלית ברירה, להשתמש במידע החזותי שגיע מהעין העצלה, והראייה תחזור לתיקנה.

מאת ד"ר יאיר מורד

מנהל היחידה לרפואת עיניים לילדים ופזילה, מרכז רפואי אסף הרופא

N חד התהליכים החשובים ביותר העוברים על התינוק בחודשי חייו הראשונים, הוא התפתחות מערכת הראייה. תשעה חודשים הוא שוכב ברחם כעובר, עיניו עצומות והוא שרוי בחשיכה מוחלטת. פתאום, עם יציאתו לאוויר העולם, מוצפת מערכת הראייה - מהעיניים דרך עצבי הראייה ועד למוח - בשלל צבעים וצורות.

האמונה הרווחת טוענת כי בשבועות הראשוניים לחייו של הרך הנולד הוא אינו מסוגל לראות צבעים או צורות מורכבות. מחקרים שנערכו לאחרונה הוכיחו כי אין הדבר כך: בעזרת חקר של גלי מוח גילו כי התינוק מסוגל לראות פרטים עדינים ומורכבים מייד לאחר לידה, ותוך כחודשיים הוא מגיע לחדות ראייה של 6/6. עם זאת, חלק גדול מכישורי הראייה שילוו אותו במשך חייו, נרכשים באותם חודשים ראשונים לחייו.

העיניים מעבירות מידע חזותי אל המוח מייד עם יציאתו של התינוק. בעזרת מידע זה, מתפתחים תאי המוח ומקבלים עליהם את תפקיד פיענוח המידע, כדי לקבל חדות ראייה טובה. אם תאי המוח לא יקבלו מידע חזותי איכותי, הם לא יתפתחו היטב. ואם העיניים אינן מעבירות תמונה ברורה וחדה, תיתכן פגיעה בראייה, שאם לא תאובחן בזמן, עלולה לגרום נזק בלתי הפיך. לנזק כזה לראייה אנו קוראים התפתחות "עין עצלה".

מה יכול לגרום להתפתחות עין עצלה?

כל מצב, בו המוח אינו מקבל תמונה ברורה וחדה מהעיניים, יכול לגרום לעין עצלה. ילדים רבים נולדים עם צורך במשקפיים, ובלעדיהם הם אינם רואים היטב. לצופה מהצד קשה להבחין בכך, כיוון שהילד מתנהג בדרך כלל כרגיל. רק כאשר הוא נבדק אצל רופא עיניים, בעזרת טיפות עיניים